

УДК 378.17.042.1:378.4(477-25)

Макареня В. В., Кравченко Л. С., Зеленюк О. В.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ НАУКМА: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Проведено аналіз та узагальнення досвіду роботи кафедри фізичного виховання НАУКМА за останні роки, висвітлені проблеми, пов'язані з покращенням системи фізичного виховання студентів, та визначені шляхи їх вирішення.

Початок нового століття, а цього року — і нового тисячоліття, спонукає до певних роздумів не тільки з приводу минулого, а й вимагає прискіпливо подивитися вперед та визначити стратегічні напрями розвитку системи фізичного виховання студентів НАУКМА.

Слід зазначити, що, мабуть, найбільшим досягненням останніх років в Україні у галузі фізичного виховання студентської молоді є включення навчального предмета "Фізичне виховання" з фіксованою кількістю годин до низки соціально-гуманітарних дисциплін, обов'язкових до вивчення в усіх вищих навчальних закладах [1—4]. Ця обставина юридично закріплює важливу роль фізичного виховання у структурі сучасної гуманітарної освіти як суттєвого чинника майбутньої фахової підготовки.

Надання фізичному вихованню статусу обов'язкової гуманітарної дисципліни потребує перегляду як змісту програмного матеріалу, так й організаційно-методичних форм його викладання, керуючись насамперед саме гуманістичною спрямованістю фізичного виховання, тобто наданням першорядного значення особистості студента, як суб'єкта процесу виховання всебічно розвиненої людини.

Виходячи з сучасної парадигми освіти в Україні, нами було розроблено три пріоритетних напрями перебудови системи фізичного виховання студентів НАУКМА, спрямованих на гармонійний розвиток їх особистості:

- всебічне фізичне та психічне самовдосконалення студентів шляхом залучення до здорового способу життя;
- розвиток особистості як активного члена суспільства на базі формування мотиваційних потреб до соціальної успішності та суспільної користності власної праці на засадах особистої відповідальності за результати цієї праці;
- духовне зростання особистості на ґрунті глибинних національних народних традицій.

Послідовність переліку цих напрямів в жодному разі не відображає ранг їхньої значущості. У ви-

хованні сучасної високоосвіченої людини усі вони рівнозначні і можуть успішно реалізовуватися лише за умови взаємодії та комплексного використання.

Слід підкреслити, що за часів незалежності України програмний матеріал з фізичного виховання студентів так і не був переглянутий, залишаючись незмінним свідком колишньої тоталітарної системи, яка формувала менталітет пасивної, слухняної людини, сумлінного виконавця нав'язаної навчальної програми.

Відсутність базової програми з фізичного виховання для студентів вищих навчальних закладів спонукала фахівців кафедр самотужки розробляти програмний матеріал та користуватися ним у навчальному процесі.

У зв'язку з цим нами була створена авторська навчальна програма з фізичного виховання для студентів НАУКМА, зміст теоретичного і практичного розділів якої передбачає:

- формування у студентів шанобливого ставлення до власного здоров'я;
- розуміння пріоритету здоров'я серед усіх людських цінностей;
- оволодіння методами фізичного та психічного самовдосконалення.

З програми були усунені такі засоби мілітаристської спрямованості фізичного виховання як, наприклад, кидання гранати, кульова стрільба, подолання смуги перешкод тощо.

Водночас був розширений спектр використання засобів підвищення загальної витривалості та силової підготовки, збільшена кількість навчальних годин для ігрових видів спорту, введена система використання тренажерів.

Реалізація практичного розділу навчальної програми базувалася на втіленні системи вільної творчої освіти (Liberal arts education), яка є провідною у навчальному процесі НАУКМА. Її зміст щодо кафедри фізичного виховання полягає у задоволенні індивідуальних інтересів студентів у виборі виду спорту чи форми занять фізичною культурою протягом усього періоду навчання.

Вільний вибір студентами засобів і форм фізичного самовдосконалення відповідає фундаментальним цінностям демократичного суспільства — забезпечення потреби у гармонійному розвитку особистості, вихованні всебічно освіченої людини, яка здатна сама визначитися з вибором конкретної сфери професійної діяльності після закінчення вищого навчального закладу. Адже в умовах ринкової економіки фахівець з вищою освітою має бути завжди готовий до зміни напрямів своєї професійної діяльності. І в цьому важливе значення має стан здоров'я та фізична загартованість людини, її здатність швидко пристосовуватися до нових умов життя та вимог професії.

Надання права вільного вибору видів спорту дало можливість студентам творчо реалізувати власні бажання щодо спортивного вдосконалення, а також було могутнім поштовхом до розвитку секційної роботи. Так, на початок 2001 р. в НаУКМА діє 18 груп спортивного вдосконалення, в яких займається близько 300 студентів.

Найсуттєвіші зміни торкнулися реформування організаційно-методичних форм викладання предмета "Фізичне виховання". Саме від цього розділу роботи кафедри залежить ефективність навчального процесу, його демократичність та гуманістична спрямованість.

Перш за все, постало питання щодо впровадження новітніх форм викладання предмета, а саме — застосування рейтингової системи оцінки ефективності участі студентів у навчальному процесі. Адже така система вже широко впроваджена у роботу інших кафедр університету і стала звичною для студентів.

Протягом одного навчального року зусиллями викладачів кафедри було всебічно опрацьовано усі аспекти впровадження рейтингової оцінки успішності студентів з предмета "Фізичне виховання".

Як свідчать результати наших досліджень, впровадження у навчальний процес цього організаційно-методичного заходу значно підвищило його ефективність. Так, зовсім зникла проблема немотивованого невідвідування студентами занять з фізичного виховання, бо за кожне пропущене заняття не нараховувалася певна кількість балів рейтингу.

Крім цього, рейтингова система є дієвим каталізатором активності студента у справі вдосконалення рухових якостей. Наприклад, у більшості студентів I курсу за результатами триместрових тестувань сила м'язів черевного пресу та спини оцінювалась на "відмінно" та "добре" у 69 % дівчат та 72 % хлопців. Тестування витривалості шляхом подолання дистанції 2 км (дівчата) та 3 км (хлопці) показало, що цей тест на "відмінно" та "добре" виконали відповідно 54 і 57 % студентів.

Але треба визнати, що рейтингова система не є універсальним засобом впливу на ефективність навчального процесу, вона не дає можливості повною мірою вплинути, наприклад, на таку важливу характеристику гармонійного розвитку особистості, як вміння плавати.

Наші дослідження свідчать, що близько 20 % студентів не вміють плавати і навіть не бажають цьому вчитися, посилаючись на те, що це вже запізно для їхнього віку. Очевидна абсурдність такого твердження спростовується багаторічним досвідом фахівців, які протягом 10—15 занять навчають плавати навіть пенсіонерів!

Вихід з цього становища полягає у внесенні доповнення до залікових вимог про здатність проплисти 25 м без урахування часу.

Впровадження у навчальний процес рейтингової системи тісно пов'язувалося з втіленням демократично-гуманістичного стилю "fair play" (гри за правилами, чесна гра) спілкування викладачів зі студентами та утвердженням гуманістичних принципів викладання предмета "Фізичне виховання".

Ці заходи сприяли формуванню довіри та доброзичливості між суб'єктами педагогічного процесу, об'єднували їхні зусилля у реалізації спільної мети — поліпшення стану здоров'я та рухової підготовленості студентів.

Серед здобутків, що їх кафедра накопичила в останні роки, необхідно виділити результати науково-дослідних доробок, відображених у публікаціях матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції "Студентський фізкультурно-спортивний рух в Україні на порозі XXI століття: національно-історичні, соціально-економічні, оздоровчо-профілактичні аспекти відродження" (1998 р.), щорічних наукових конференцій НаУКМА та інших виданнях.

До речі, ініціатива організації та проведення у НаУКМА Всеукраїнської науково-практичної конференції належить нашій кафедрі. Те ж саме стосується конференції-конкурсу серед студентів вищих навчальних закладів м. Києва "Тілесний гарт та здоров'я студента на рубежі століть: погляд нової генерації", яку кафедра провела разом з Громадським фондом Святого Андрія Первозванного.

За результатами цього конкурсу було схвалено включення номінації "Фізичне виховання" у програму чергового міського конкурсу "Студент Києва", який буде проводитись у 2001 році.

Не менш важливими, на наш погляд, є заходи, пов'язані з участю студентів-спортсменів у чемпіонатах київського міського спортивного клубу "Гарт", в універсіаді НаУКМА "Єдина родина", а також низки інших змагань та матчевих зустрічей.

Визначаючи загальні перспективи розвитку системи фізичного виховання студентів НаУКМА,

слід підкреслити їх тісний зв'язок з процесом розбудови всієї галузі загалом в Україні. Основний наголос при цьому робиться на вимоги керівних документів — Цільову комплексну програму "Фізичне виховання — здоров'я нації", затверджену Указом Президента України від 1.09.1998 р. № 963/98, та Наказ Держкомспорту України № 196 від 8.02.1999 р. "Про план організаційно-практичних заходів Держкомспорту України на 1999 рік щодо реалізації завдань цільової комплексної програми "Фізичне виховання — здоров'я нації"

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року.
2. Закон України "Про фізичну культуру і спорт". Введено в дію Постановою Верховної Ради України від 24 грудня 1993 року № 3809-XII.
3. Закон України "Про освіту". Про внесення змін і доповнень

Конкретні перспективи щодо трансформації системи фізичного виховання студентів НаУКМА пов'язані з вирішенням двох стратегічних завдань: розширенням матеріальної бази та поліпшенням кадрового потенціалу кафедри. Наші оптимістичні сподівання на успішне вирішення проблем перспективного розвитку кафедри фізичного виховання базуються на глибокому розумінні керівництвом Університету значущості здоров'я та фізичного гарту студента у його майбутній успішній професійній діяльності.

- до Закону Української РСР "Про освіту", 23.03.1996 р., № 100/96-ВР; Про внесення зміни до частини першої статті 12 Закону України "Про освіту", 14.10.1998 р. № 178-XIV.
4. Цільова комплексна програма "Фізичне виховання — здоров'я нації". Затверджено Указом Президента України від 1 вересня 1998 року, № 963/98.

Makarenja V. V., Kravchenko L. S., Zeleniuk O. V.

STUDENTS PHYSICAL EDUCATION IN KIEV-MOHYLA ACADEMY: ACHIEVEMENTS AND PERSPECTIVES

An article includes the analysys and the generalization of the students physical education system in Kiev-Mohyla Academy during several past years, showing it's problems and ways of improvement.